

Stelselherziening kinderopvang: de tijden zijn veranderd

Het kabinet wil kinderopvang eenvoudiger en betaalbaarder maken voor ouders. Het stelsel moet begrijpelijker en de financiering moet eenvoudiger zodat het voor ouders makkelijker wordt om arbeid en zorg te combineren. Met die doelstelling gaan we het kinderopvangstelsel herzien. Maar kunnen we dat in deze tijd als sector wel waarmaken?

In deze tijd van grote personeelskrapte, wachtlijsten en een knellende uitvoering, staan we op het punt om een ingrijpende stelselwijziging door te voeren. Als kinderopvangaanbieders, pedagogisch professionals en ouders staan we met de voeten in de modder. We weten vanuit onze dagelijkse ervaringen in de praktijk wat de waarde is van kinderopvang, dat gunnen we alle kinderen. Maar op dit moment zien we elke dag weer hoe het ons op dit moment al ontbreekt aan de capaciteit om ouders goede dienstverlening te bieden en hoe de kwaliteit van de opvang steeds meer onder druk komt te staan. Het is 5 voor 12 en alle seinen staan op rood. Wij – de grootste werkgeversvertegenwoordiging, de grootste oudervertegenwoordiging en de grootste werknemersvertegenwoordiging in de kinderopvang – zien het als onze verantwoordelijkheid om vanuit de praktijk dit signaal over te brengen en lichten hieronder onze voornaamste zorgen toe. We verwijzen daarnaast naar de Kennisnotitie van het SCP, waarin ook een groot deel van onze zorgen wordt geadresseerd¹.

Maatschappelijke effect stelselwijziging: niet effectief en niet doelmatig

Effecten arbeidsparticipatie, inkomens en bereik

- Negatief effect op structurele werkgelegenheid: -0,2% (CPB, 2020)
- Laagste inkomens (€ 20.000 verzamelinkomen) gaan er netto bijna 10% op achteruit door afschaffen IACK
- Hoogste inkomens gaan er jaarlijks ruim € 10.000 op vooruit
- Substitutie informele naar formele kinderopvang: de vraag naar kinderopvang neemt toe zonder dat ouders meer gaan werken
- Grote kans op toename oneigenlijk gebruik
- Ontwikkelingseffecten kinderopvang meest positief voor kinderen lage SES, die worden juist het minst bereikt
- Groot risico op tweedeling. Parallel aanbod door grote bedrijven aan eigen werknemers.

Effect stelselwijziging voor ouders

Driehoeksrelatie vergroot complexiteit

Tussen de ouder, de overheid en de kinderopvangorganisatie ontstaat binnen het nieuwe stelsel een driehoeksrelatie. Bij het verder ontwerpen van het stelsel is de complexiteit van deze driehoeksverhouding van groot belang. Wanneer de verantwoordelijkheden voor elk van deze drie partijen niet duidelijk zijn, of de verschillende processen zijn onvoldoende op elkaar afgestemd, dan leidt dat tot grote risico's. Niet alleen dreigt voor ouders het risico dat de continuïteit en voorspelbaarheid van de kinderopvang onder druk komt te staan, maar ook dat het voor hen minder transparant en begrijpelijk wordt.

---

¹ SCP, *Reflectie SCP op herziening Kinderopvangbeleid: Breuk met eerder beleid zorgelijk met oog op kansenongelijkheid*, 5 oktober 2022

Gegevens van de kinderopvangorganisatie worden leidend

De gegevens die de kinderopvangorganisaties aanleveren over de opvang zijn leidend voor de toekenning van middelen. Dat betekent dat de gegevens van 100% van de aanbieders volledig correct moeten zijn. Als gegevens, die de kinderopvang aanbiedt aan de uitvoerder, afwijken van de werkelijke situatie, zijn ouders hiervan de dupe. Bij een foutmarge van 5% worden bijna 50.000 ouders hierdoor getroffen.

Arbeidsparticipatie van ouders

Met het huidige tekort zijn de gevolgen voor ouders nu al voelbaar. Berichten over jarenlange wachtlijsten, verscheurde contracten en locatiesluitingen volgen elkaar op. Met het vooruitzicht dat het huidige tekort de komende jaren minstens zal verdrievoudigen, komt ook de (hogere) arbeidsparticipatie in gevaar. Straks zullen veel ouders die méér willen werken dat nog steeds niet kunnen. Niet omdat het netto financieel te weinig oplevert, maar omdat hun kind jaren op een wachtlijst staat.

Effect stelselwijziging voor pedagogisch professionals

Pedagogisch professionals lopen op hun tandvlees

Het is nooit rustig in de kinderopvang. Dat maakt het werk deels dynamisch, maar het leidt ook af van onze belangrijkste taak: een veilige pedagogische omgeving bieden. Eerst kwamen de bezuinigingen in de vorige crisis, toen kwam er exponentiële groei, toen kwam de wet IKK, toen kwam Corona en nu het gigantische personeelstekort. Nu iedereen op apegapen ligt, leggen we er nog een stelselherziening overheen die precies niet gaat doen wat we nodig hebben. Daarbij: veel pedagogisch professionals hebben zelf ook kinderen – die opvang nodig hebben.

Perspectief ontbreekt

Het personeelstekort leidt tot een veel te hoge werkdruk waardoor pedagogisch professionals de kwaliteit door hun vingers zien glijpen. Ze missen ieder perspectief: wanneer gaat het weer beter worden? Wanneer is er weer tijd om kinderen met een stabiel team te begeleiden in hun spel? Wanneer kunnen we weer investeren in groei en ontwikkeling?

Effecten stelselwijziging voor kinderopvangorganisaties

3500 decentrale administraties vormen de basisregistratie kinderopvang

De gegevens van de kinderopvangorganisaties zullen leidend zijn voor de toekenning door de overheid. Dat betekent dat ook honderden kleine aanbieders van dagopvang, bso en gastouderopvang hun administratie op orde zullen moeten hebben. Dit grijpt diep in op de bedrijfsvoering van kinderopvangorganisaties.

Om die rol succesvol te kunnen vervullen, zullen er afspraken gemaakt moeten worden over de inrichting van de administratie en de wijze waarop de gegevensuitwisseling zal moeten plaatsvinden. Vervolgens zullen alle organisaties hun administratie en bedrijfsvoering hierop moeten aanpassen, waarbij ook de juiste software voorhanden moet zijn en de koppeling met de uitvoerder getest en werkend. Dit is een behoorlijke opgave die we niet moeten onderschatten. Bovendien moet dit al op orde zijn ruim voordat het nieuwe stelsel in werking treedt, wat overigens ook geldt aan de kant van de uitvoerder. Immers, ouders die hun kind op 1 januari 2025 willen laten starten op de opvang, schrijven hun kind uiterlijk medio 2024 in, vaak zelfs nog eerder.

Effecten op capaciteit en kwaliteit

De huidige personeelstekorten leggen al een grote druk op kinderopvangaanbieders. Ze zien hun medewerkers op hun tandvlees lopen en moeten ouders continu teleurstellen. Er ontstaan juridische geschillen omdat ze hun contracten niet kunnen nakomen. Ze moeten locaties sluiten waar ze jarenlang aan hebben gebouwd en merken dat lange termijn plannen en investeringen hoe langer hoe meer in de verdrukking komen. Ook zien ze de zorgvuldig opgebouwde kwaliteit langzaam maar steeds minder worden. Daardoor is voor veel kinderopvangaanbieders de lol er af.

De cijfers laten zien dat de stelselwijziging vooral een *investering in wachtlijsten* zal zijn:

- Verwachte toename vraag **31%** in 2031 (ABF)
- Uitbreiding nodig van > 200.000 kindplaatsen
- Uitbreiding nodig van 50.000 extra medewerkers
- Achterblijvend aanbod: tekort aan personeel en locaties
  - Nu al 7000 medewerkers te kort, leidt tot opzeggen contracten en wachtlijsten
  - In 2025: totaal 5400 extra locaties nodig voor realiseren bijna 2 mln benodigde m2
- Snelle groei en personeelstekorten leiden tot nu al merkbare **daling** van de **kwaliteit** (kwaliteit is randvoorwaarde voor *positieve* effecten op ontwikkeling kinderen uit lage SES en voorkomen *negatieve* effecten op ontwikkeling kinderen hoge SES)

Conclusie: alle seinen op groen vóórdát het startschot klinkt

Houdt elkaar scherp op het stoplicht. Alle seinen moeten op groen staan om het nieuwe stelsel in werking te kunnen laten treden en daarvoor zijn nog veel hordes te nemen. Naar welke seinen kijkt de Minister en wat doet zij als deze niet op groen staan? Het Coalitieakkoord is in een andere tijd geschreven. Daar kunnen we onze ogen niet voor sluiten. De personele crisis en de daaraan gekoppelde dalende kwaliteit zorgen voor een permanent vijf-voor-twaalf-gevoel op de vloer. Hoe gaan we met elkaar ernstige ongelukken voorkomen en controleren we elkaar daarop? Nu al is er een sterke toename van incidenten. Van andere ingrijpende stelselwijzigingen hebben we geleerd wat de gevolgen zijn waarbij de consequenties vrijwel altijd voor de rekening van burgers zijn.

Uitvoerders zijn net mensen

Uit het onderzoek van ABD blijkt dat geen enkele uitvoerder de stelselherziening binnen dit tijdspad een haalbare kaart vindt. De Greenfieldmethode wordt door ons ondersteund maar we willen de eindstreep wel op een goed doordachte en verantwoorde manier met elkaar halen. Laten we de signalen van de uitvoerders serieus nemen.

Wij roepen daarom iedereen op, zowel de Minister als de Tweede Kamer, om zorgvuldigheid te verkiezen boven snelheid. Dus niet zo snel mogelijk een nieuw stelsel maar zo zorgvuldig mogelijk een houdbaar stelsel ontwikkelen voor de lange termijn. Haastige implementatiespoed is zelden goed en we willen niet dat er verstrekkende beleidskeuzes gemaakt worden met als enige reden 2025 te kunnen halen. Het nieuwe stelsel moet uitvoerbaar zijn EN goed.

Emmeline Bijlsma
Brancheorganisatie Kinderopvang

Gjalt Jellesma
BOink

Myrte van Gurp
PPINK